

การขึ้นทะเบียนมรดกโลกประเทศญี่ปุ่น: บทเรียนเรื่องปัจจัย ส่งเสริมและนโยบายอดีตจนถึงปัจจุบันที่เป็นรูปธรรม Japan World Heritage: Lesson of supporting factors and policies from the past to present

กมลลาสน์ กิรัตนันท์วัฒนา¹

Kamalas Keeratinanwattana¹

ดำรงพล พันธุ์จันทร์²

Damrongpon Panjan²

¹ อาจารย์ประจำสาขาภาษาญี่ปุ่น คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

¹ Japanese Program, Faculty of Humanities and Social Sciences, Sisaket Rajabhat University

² อาจารย์ประจำสาขาวิชาการท่องเที่ยวและการโรงแรม คณะบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

² Tourism and Hotel Program, Faculty of Business administration and accounting, Sisaket Rajabhat University

ผู้เขียนหลัก:

กมลลาสน์ กิรัตนันท์วัฒนา

สาขาภาษาญี่ปุ่น คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

ตำบลโพธิ์ อำเภอเมืองศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ 33000

E-mail: usadagon_k@hotmail.com

Received: 21 January 2022

Revised: 28 March 2022

Accepted: 12 May 2022

บทคัดย่อ

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในประเทศไทยนับเป็นอุตสาหกรรมที่สำคัญอุตสาหกรรมหนึ่ง โดยองค์กรยูเนสโกได้ประกาศให้แหล่งท่องเที่ยวในญี่ปุ่นหลายแห่งที่เป็นโบราณสถานที่มีร่องรอยอารยธรรมทางประวัติศาสตร์ชัดเจนให้เป็นมรดกโลก บทความนี้ได้ศึกษาถึงความเป็นมาของกฎหมายการอนุรักษ์มรดกชาติจากสมัยเมจิจนถึงช่วงปลายสมัยเฮเซ โดยศึกษาการอนุรักษ์โบราณสถานโชโซอิน ซึ่งเป็นสถานที่เก็บสมบัติของจักรพรรดิในวัดโทไดจิ ให้เป็นโบราณสถานที่แสดงถึงสถาปัตยกรรมโบราณ หลังจากนั้นก็มีกฎหมายเกิดขึ้นมากมายที่ทำให้เกิดการพัฒนายั่งยืน อาทิเช่น พระราชกฤษฎีกาเพื่อคุ้มครองโบราณวัตถุและสมบัติเก่า กฎหมายอนุรักษ์ศาลเจ้าโบราณและวัด กฎหมายว่าด้วยการอนุรักษ์โบราณสถาน จุดชมวิวที่สวยงามและอนุสรณ์สถานทางธรรมชาติ กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองสมบัติทางวัฒนธรรม และพระราชบัญญัติว่าด้วยการบำรุงรักษา และปรับปรุงภูมิทัศน์ทางประวัติศาสตร์ในชุมชน จากการศึกษาพบว่า ประเทศไทยนี้มีเจตนารมณ์ที่จะถ่ายทอดมรดกชาตินี้ให้สืบทอดจากรุ่นไปสู่อีกรุ่น จึงใช้นโยบายสำคัญในการรักษาสমัติชาติ ร่วมกับนโยบายทางการศึกษา เริ่มจากการบ่มเพาะนักเรียนตั้งแต่วัยเรียนไปจนถึงวัยทำงาน โดยมีการสนับสนุนในเรื่องสื่อ โปรแกรมศึกษาต่าง ๆ ตลอดจนการร่วมมือระหว่างรัฐบาล และกลุ่มเอกชน NGOs ต่าง ๆ ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการพัฒนา มีการกระจายอำนาจจากส่วนกลางไปยังชุมชน และจากชุมชนไปยังส่วนกลาง แม้ว่าเศรษฐกิจในปัจจุบันของประเทศไทยจะซบเซาเงินทุนในการพัฒนามรดกโลกลดลง แต่ก็มีแรงผลักดันหลักจากตัวแปรทางเศรษฐกิจ สังคมและชุมชนนำไปสู่การอนุรักษ์สมบัติทางวัฒนธรรมของชาติอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: มรดกโลก, สมบัติชาติ, การท่องเที่ยว, การอนุรักษ์สมบัติชาติ, สมัยเมจิ

Abstract

Tourism industry in Japan is considered as one of important industries. Many Japanese tourist sites have been designated as World Heritage Sites by UNESCO because they are ancient sites with clear traces of historical civilization. In this article, we will study the history of national heritage conservation law from the Meiji period to Heisei period. It was started from the preservation of ancient site such as Shoso-in, a place where the emperor's treasures are kept at Todaiji. It has been preserved as a historical site that represents ancient architecture. After that, a number of laws have resulted in sustainable developments such as The Proclamation for the Protection of Antiques and Old Properties, Ancient Shrines and Temples Preservation Law, The Law for the Preservation of Historic Sites, Places of Scenic Beauty and Natural Monuments, Enactment of the Law for the Protection of Cultural Properties and Act on the Maintenance and Improvement of Historic Landscape in Communities. According to the research, Japan already has a strong internal intention to pass on its national heritage from one generation to the next generation. In addition to the important policy of preserving national treasures, Japan's educational policies also play an important role in resulting long-term inheritance of the nation's heritage. It is started with nurturing students from school age to person working in any company. The government supports the media. Many study programs are active with the cooperation of government, private sector and NGOs which result in the transformation of the development structure from a decentralized center into local subdivisions and now, the development from local subdivisions to center one. Even now, Japan's economy is downturn and the fund for World Heritage development is diminished. The main factors of economic society and community contribute to the conservation of national cultural treasure with sustainability.

Keywords: world heritage, national properties, tourism, national treasures conservation, Meiji period

1. บทนำ

ประเทศญี่ปุ่นเป็นประเทศที่มีธรรมชาติที่สวยงาม มีภูมิประเทศเป็นหมู่เกาะ เต็มไปด้วยป่า มีภูเขาไฟจำนวนมาก และมีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ ประเทศญี่ปุ่นมี 4 ฤดูกาลอันได้แก่ ฤดูใบไม้ผลิ ฤดูร้อน ฤดูใบไม้ร่วง และฤดูหนาว ทำให้มีความสวยงามของภูมิทัศน์ที่แตกต่างกันในแต่ละฤดู ด้วยภูมิประเทศที่ประกอบไปด้วยทะเล ภูเขา สายน้ำ และฤดูกาลที่หลากหลาย ทำให้ประเทศญี่ปุ่นมีวัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ที่น่าสนใจ รวมถึงการพัฒนาตนเองด้านเศรษฐกิจและเทคโนโลยีจากยุคล่าอาณานิคมในสมัยเมจิ ด้วยเหตุนี้ทำให้มีผู้คนหลั่งไหลเข้าไปเพื่อเรียนรู้ภาษา วัฒนธรรมในระยะยาว หรือระยะสั้นในลักษณะการท่องเที่ยว ทำให้ประเทศญี่ปุ่นเป็นประเทศที่ประสบความสำเร็จอย่างสูงในการท่องเที่ยว จากรายงานของกระทรวงการท่องเที่ยวของประเทศไทยพบว่า มีชาวต่างประเทศเดินทางเข้าประเทศญี่ปุ่นเพื่อท่องเที่ยวถึงประมาณ 31 ล้านคนในปี 2018 (Japan tourism agency, 2019) ตัวเลขนี้เป็นสิ่งยืนยันว่าอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศไทยเป็นอุตสาหกรรมสำคัญ

เหตุผลประการหลักที่สนับสนุนประเทศไทยให้ประเทศแห่งการท่องเที่ยวประการหนึ่งคือ เรื่องของมรดกโลก ประเทศไทยมีมรดกโลกที่หลากหลาย ทั้งมรดกทางธรรมชาติและมรดกทางวัฒนธรรม เช่น อาณาจักรริวกิวในจังหวัดโอกินาวา ปราสาทอิเมจิในจังหวัดเฮียวโงะ อนุสรณ์ประวัติศาสตร์แห่งนครเกียวโต อนุสรณ์ประวัติศาสตร์เมืองนาระ หมู่บ้านประวัติศาสตร์ชิระกะวะโกะ เทือกเขาชิราคามิในเกาะฮอนชู เกาะยากุชิม่าในเกาะคีวชู กลุ่มสุสานโคะฟุนโบราณในโอซาก้า แหล่งมรดกจากการปฏิวัติอุตสาหกรรมญี่ปุ่นในสมัยเมจิ และแหล่งยุคก่อนประวัติศาสตร์สมัยโจมงในฮอกไกโด และตอนเหนือของภูมิภาคโทโฮคุ เป็นต้น โดยอาศัยการสนับสนุนที่สำคัญจากนโยบายของประเทศไทย งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการได้มาซึ่งการเป็นมรดกโลกของประเทศไทย วิวัฒนาการกฎหมายอนุรักษ์สมบัติชาติในสมัยเมจิ นโยบายและกิจกรรมต่าง ๆ เพื่ออนุรักษ์และป้องกันสมบัติชาติในสมัยเฮเซของประเทศญี่ปุ่น และยังได้รวบรวมงานวิจัยและบทความที่สนับสนุนนโยบายของประเทศไทยว่าเป็นนโยบายที่สามารถทำให้เป็นจริงได้

2. มรดกโลก

คนทั่วไปมักเข้าใจว่า มรดกโลก คือ สิ่งที่ถูกทอดมาจากอดีต ดำรงอยู่กับเรามาจนถึงปัจจุบัน และเป็นสิ่งที่เราส่งต่อไปยังอีกรุ่นเพื่อให้พวกเขาได้เรียนรู้ ชื่นชม และเพลิดเพลินไปกับมรดกเหล่านี้ เช่น มรดกทางวัฒนธรรม สถานที่ และสิ่งก่อสร้างต่างๆ และมรดกทางธรรมชาติ หรือทั้งสองอย่างร่วมกัน แต่ในความเป็นจริงมรดกโลกมีนิยามมากกว่านั้น ซึ่งมีได้จำกัดนิยามเพียงเรื่องของสถานที่เพียงอย่างเดียว แต่ยังรวมไปถึงวัตถุทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ (Intangible Cultural Properties) เช่น ค่านิยม ความเชื่อ ศิลปะ เทศกาล และความรู้ที่สืบทอดกันมาจากอดีต เป็นต้น

ผู้วิจัยจึงขอสรุปนิยามของมรดกโลกดังนี้ มรดกโลกคือ สิ่งที่ต้องได้ เช่น สถานที่ต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นสิ่งก่อสร้างโดยมนุษย์หรือสถานที่ทางธรรมชาติ รวมถึงวัตถุที่สื่อวัฒนธรรมต่าง ๆ เช่น อาหาร ศิลปะ และสิ่งที่ไม่ได้ อาทิเช่น ความเชื่อ ประเพณี และเทศกาล เป็นต้น ซึ่งเป็นสิ่งที่ตกทอดมายังปัจจุบัน เราทุกคนในฐานะประชากรโลกควรที่จะมีส่วนร่วมในการรักษามรดกนี้ไว้ เพื่อให้สามารถส่งต่อจากรุ่นไปสู่รุ่นอีกต่อไป

จุดเริ่มต้นของการอนุรักษ์มรดกโลกมาจากกรณีอนุสรณ์สถานของนุเบีย ซึ่งจะต้องจมอยู่ใต้อ่างเก็บน้ำ เมื่อรัฐบาลอียิปต์ตัดสินใจสร้างเขื่อนในช่วงปี 1950-1960 ด้วยความช่วยเหลือของรัฐบาลสมาชิกภายใต้โครงการความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อที่จะรักษาโบราณวัตถุในนุเบีย หลายประเทศจึงได้ช่วยเหลือดำเนินการขุดค้น และบันทึกแหล่งโบราณสถานนับร้อยแหล่ง มีการค้นพบวัตถุนับพันชิ้น ในเหตุการณ์นี้ (陽久(Haruhisa), 2009, p. 150) ในเหตุการณ์นี้ องค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization: UNESCO) ได้มีส่วนสำคัญในการประสานงานระหว่างประเทศเพื่อช่วยเหลือในการอนุรักษ์อนุสรณ์สถานแห่งนุเบียไว้ได้ หลังจากนั้นยูเนสโกจึงได้กำหนดภารกิจที่จะบำรุงรักษา เพิ่มพูน และเผยแพร่ความรู้ในการอนุรักษ์คุ้มครองและป้องกันมรดกโลก และในวันที่ 17 พฤศจิกายน ปี 1972 ที่ประชุมสามัญของยูเนสโก ณ กรุงปารีส จึงมีมติยอมรับอนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองมรดกโลกทางวัฒนธรรม และทางธรรมชาติ ซึ่งเกิดจากเจตนารมณ์ที่จะคุ้มครองมรดกโลกของเราไว้ เพื่อส่งมอบต่อให้กับอนุชนรุ่นหลัง (UNESCO, 2005)

ในการนี้มีประเทศมากมายที่เข้าร่วม และเสนอสถานที่ของประเทศตนเองให้เป็นมรดกโลกเพื่อผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นมากมาย ไม่ว่าจะเป็นความภาคภูมิใจของคนในชาติ เงินทุนสนับสนุน หรือองค์ความรู้ที่ได้จากนานาชาติในการรักษามรดกนั้นให้ยั่งยืน แต่ก็ต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัดในกฎของอนุสัญญาในระดับนานาชาตินี้ อาทิเช่น มีการกำหนดนโยบายรัฐเพื่อจัดการมรดกขึ้นนั้นหรือกำหนดมาตรการจัดการเพื่อการศึกษาและฟื้นฟูเพื่อไม่ให้มีการทำลายมรดกโลกนั้น ซึ่งการจะได้มาซึ่งคำว่า “มรดกโลก” จากองค์กรนานาชาตินั้นเป็นเรื่องยาก ในแนวทางการปฏิบัติตามขั้นตอนการเสนอชื่อลงในบัญชีรายชื่อเบื้องต้น (tentative list) จากรัฐบาลประเทศนั้น ๆ ซึ่งก่อนเสนอจะต้องทำการศึกษาหาข้อมูลเชิงลึกของมรดกโลกขึ้นนั้นอย่างดี อันรวมไปด้วยเนื้อหาเกี่ยวกับขอบเขตของพื้นที่มรดกโลกนั้น และการศึกษาวิจัยเปรียบเทียบกับมรดกของประเทศอื่น และถึงขั้นตอนในการเตรียมเอกสารมากมาย สู่องค์กรภายในที่พิจารณาความเป็นมรดกโลกอย่าง ICCROM (The International Centre for Study of the Preservation and Restoration of Cultural Properties) หากเป็นมรดกทางวัฒนธรรม จะเป็นหน่วยงาน ICOMOS (The International Council of Monuments and Sites) หากเป็นมรดกทางธรรมชาติจะเป็น IUCN (The International Union for Conservation of Nature) ที่จะ

แยกพิจารณาในมรดกที่ต่างชนิดกัน โดยทั้งสามองค์กรล้วนมีผู้เชี่ยวชาญในทุกศาสตร์เพื่อพิจารณาการเป็นมรดกโลกทั้งสิ้น (Office of Natural Resources and Environmental Policy and Planning, 2013, p. 104) นอกจากนี้ มรดกโลกที่ถูกเสนอจะต้องมีคุณสมบัติตามข้อกำหนดของอนุสัญญาด้วย ไม่ว่าจะเป็นเรื่องนิยามที่ต้องตรงตามที่อนุสัญญากำหนดในแต่ละประเภทของมรดกโลก โดยมรดกโลกทางวัฒนธรรมต้องมียามของความโดดเด่นในระดับสากลในมิติทางประวัติศาสตร์ ศิลปะ วิทยาศาสตร์ สุนทรียศาสตร์ ชาติวงศ์วิทยาหรือมานุษยวิทยา นอกจากนี้ยังมีรายละเอียดเกณฑ์พิเศษอื่น ดังนี้ มีเอกลักษณ์ ความงดงาม สร้างสรรค์ด้วยความฉลาด มีการพัฒนาจากอดีต และเป็นของดั้งเดิมอย่างแท้จริง เป็นต้น ส่วนมรดกโลกทางธรรมชาติต้องมียามความเป็นมรดกโลกดังนี้ คือ เป็นแหล่งธรรมชาติที่มีความสมบูรณ์ทางกายภาพและชีวภาพ เป็นที่อยู่ของพันธุ์พืชพันธุ์สัตว์ที่ถูกคุกคาม และมีคุณค่าอันโดดเด่นทางวิทยาศาสตร์หรือทางธรรมชาติ ยังมีรายละเอียดพิจารณาเพิ่มดังนี้ มีความงามที่หาที่อื่นเปรียบเทียบไม่ได้ มีวิวัฒนาการสะท้อนความเป็นมาโลกในช่วงเวลาที่ต่างๆ กัน และแสดงพัฒนาการทางระบบนิเวศทางบกและทางน้ำได้ เป็นต้น (Office of Natural Resources and Environmental Policy and Planning, 2013, pp. 27-68)

กล่าวโดยสรุปคือการจะเสนอชื่อเป็นมรดกโลกนั้น มีกระบวนการที่ซับซ้อน และมรดกของประเทศนั้นต้องมีเอกลักษณ์โดดเด่นในตัวเองในหลากหลายมิติ ผู้วิจัยขอยกตัวอย่างในกรณีมรดกโลกของประเทศญี่ปุ่นอย่างภูเขาไฟฟูจิ โดยผู้วิจัยจะแปลงานและสรุปงานวิจัยของ Kati Lindstrom ที่ได้กล่าวไว้ว่า ภูเขาไฟฟูจิถูกขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกให้เป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์และแหล่งของแรงบันดาลใจทางศิลปะอันยิ่งใหญ่ตั้งแต่ปี 2013 แต่หากกล่าวถึงประวัติการขอขึ้นในทะเบียนมรดกโลกต้องย้อนกลับไปเมื่อปี 1992 ที่เริ่มมีการเสนอให้ภูเขาไฟฟูจิเป็นมรดกทางธรรมชาติแต่ก็ตกไปจนกระทั่งมีความพยายามใหม่ของกลุ่ม NGOs ท้องถิ่นที่เสนอภูเขาไฟฟูจิให้เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ในปี 2013 ได้สำเร็จ (Lindstrom, 2019, pp. 280-281) เหล่านี้ล้วนแสดงถึงความยากที่จะเสนอสถานที่แห่งใดแห่งหนึ่งเป็นมรดกโลก ประเทศญี่ปุ่นมีความทุ่มเทเป็นอย่างมากที่จะนำเสนอมรดกทางวัฒนธรรมของชาติตนเอง ให้กลายเป็นมรดกโลก

ภาพที่ 1 ตัวอย่างมรดกโลกในประเทศญี่ปุ่น

1. Himeji Castle

2. Ancient Kyoto Historical Monument

3. The historic village of
Shirakawa-go

4. Ancient Nara
Historical Monument

5. Nikko

6. Hiroshima Peace Memorial

ที่มา: Agency for Cultural Affairs, 2022

3. ความเป็นมาของมรดกญี่ปุ่นสู่มรดกโลก

รวมเป็นระยะเวลากว่า 150 ปี ตั้งแต่สมัยเมจิ ที่ประเทศญี่ปุ่นได้พัฒนาตนเอง ภายหลังสงครามโลกครั้งที่สอง ญี่ปุ่นได้พัฒนาตนเองด้านเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว เมื่อการพัฒนานั้นได้สูงขอมเติมที่ ผู้คนของประเทศก็มุ่งสู่การตระหนักรู้ในเรื่องของความเป็นสังคม เอกลักษณะชุมชน และวัฒนธรรมมากขึ้น จึงให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมในการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ เกิดเป็นระบบอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมขึ้น และพัฒนาไปพร้อม ๆ กับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และเศรษฐกิจภายในประเทศ

กฎหมายแรก ๆ ของประเทศญี่ปุ่นเกี่ยวกับเรื่องสมบัติชาติ ของโบราณ และโบราณสถานที่ควรอนุรักษ์ โชโซอินเป็นสถานที่เก็บสมบัติของจักรพรรดิที่วัดโทไดจิ เป็นพิพิธภัณฑสถานแรกของประเทศญี่ปุ่นตั้งแต่ศตวรรษที่ 8 ถูกอนุรักษ์ให้เป็นโบราณสถานที่แสดงถึงสถาปัตยกรรมโบราณตั้งแต่สมัยเมจิ การใช้วัฒนธรรมถือเป็นเครื่องมือหนึ่งในการแสดงอารยธรรมและความเจริญเพื่อหลีกเลี่ยงการตกเป็นอาณานิคม ในปี 1871 รัฐบาลเมจิเริ่มมีความพยายามในการอนุรักษ์ด้วยการออกพระราชกฤษฎีกาเพื่อคุ้มครองโบราณวัตถุและสมบัติเก่า (The Proclamation for the Protection of Antiques and Old Properties) ในปีถัดมาก็มีการจัดแสดงวัตถุโบราณ และมีมูลนิธิเพื่อพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติขึ้น ญี่ปุ่นมีความเป็นชาตินิยมและความตระหนักในความสำคัญของมรดกทางวัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ (Kakiuchi, 2017, p. 9) เราจึงเห็นวิวัฒนาการแรกของการอนุรักษ์สมบัติชาติของประเทศญี่ปุ่นนับตั้งแต่นั้นมาว่ามีลำดับของการพัฒนาดังจะกล่าวในลำดับต่อไป

ในปี 1897 มีกฎหมายที่อนุรักษ์ครอบคลุมโบราณสถานต่างๆ มากขึ้น เช่น กฎหมายอนุรักษ์ศาลเจ้าโบราณ และวัด (Ancient Shrines and Temples Preservation Law) ที่ได้ปกป้องโบราณสถานของวัดและศาลเจ้า รัฐบาลจัดการช่วยเหลือโบราณสถานและวัตถุต่างๆ แต่ได้มอบหน้าที่ให้แก่วัดและศาลเจ้าเป็นผู้ดูแลสมบัติชาติ และในช่วงปี 1919-1950 เกิดกฎหมายว่าด้วยการอนุรักษ์โบราณสถานจุดชมวิวที่สวยงามและอนุสรณ์สถานทางธรรมชาติ (The Law for the Preservation of Historic Sites, Places of Scenic Beauty and Natural Monuments) ทำให้รัฐบาลมีอำนาจที่จะกำหนดสถานที่ให้เป็นโบราณสถานที่เสี่ยงต่อการคุกคามได้ และกำหนดเงินช่วยเหลือ หลังจากนั้นก็มีกฎหมายออกมามากมายเพื่อทำให้กฎหมายมีความทันสมัยมากขึ้น เช่น ในช่วงปี 1929-1950 กฎหมายอนุรักษ์สมบัติชาติ (The National Treasures Preservation Law) เป็นกฎหมายที่คุ้มครองสมบัติในส่วนของสาธารณะและของส่วนบุคคลทั้งหมด และในช่วงปี 1933-1950 มีกฎหมายว่าด้วยการอนุรักษ์วัตถุทางศิลปะที่สำคัญ (The Law Concerning the Preservation of Important Objects of Arts) ออกมา เนื่องจากเป็นช่วงเศรษฐกิจตกต่ำ มีสมบัติชาติมากมายถูกส่งออกต่างประเทศ รัฐบาลจึงริบเร่งที่ต้องรักษาสมบัติโบราณไว้ จนกระทั่งถึงช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ที่ญี่ปุ่นแพ้สงครามเกิดปัญหาเศรษฐกิจจิตใจจากการแพ้สงคราม ทำให้ช่วงนี้การอนุรักษ์สมบัติชาติลดลง (Edagawa, 2002, p. 46) อย่างไรก็ตามในปี 1949 เกิดไฟไหม้ในวัดโฮริวจิ ทำให้ประชาชนเกิดความตระหนักในสมบัติชาติอีกครั้ง

ส่งผลให้เกิดการตรากฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองสมบัติทางวัฒนธรรมในปี 1950 (Enactment of the Law for the Protection of Cultural Properties: LPCP จะขออ้างอิงต่อไป) หลังจากมีกฎหมาย LPCP ทำให้ญี่ปุ่นเริ่มแจกแจงรายละเอียดของมรดกชาติอย่างลึกซึ้ง โดยแบ่งออกเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้ (Tangible Cultural Properties) ที่แบ่งแยกออกเป็น 2 ชนิดคือ มรดกทางวัฒนธรรมที่เคลื่อนย้ายได้ (Movable Cultural Properties) และเคลื่อนย้ายไม่ได้ (Immovable Cultural Properties) เช่น ผลงานทางศิลปะ และโบราณสถาน ตามลำดับ และมรดกที่จับต้องไม่ได้ (Intangible Cultural Properties) อย่างเช่น ดนตรีและการแสดง เป็นต้น ส่วนสุดท้ายคือ มรดกสถานขนาดใหญ่ (Monument) เช่น เมืองโบราณ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการแบ่งปันส่วนของการดูแลรักษาไว้ในแนวปฏิบัติ กล่าวคือรัฐบาลได้ให้อำนาจแก่เจ้าของเดิมหรือเอกชนและรัฐบาลท้องถิ่นด้วยในการจัดการ เช่น เจ้าของเดิมต้องทำนุบำรุงรักษาโดยจะมีเงินสนับสนุนจากรัฐบาล และเอกชนก็ได้รับการยกเว้นภาษีในบางส่วน หากมีการเปลี่ยนมือเจ้าของหรือมีความเสียหายต้องแจ้งรัฐบาล (Kakiuchi, 2017, pp. 14-15) กฎหมายการคุ้มครองสมบัติทางวัฒนธรรม (LPCP) จึงเป็นตัวบทกฎหมายที่มีความสำคัญมากที่สุด ครอบคลุมการคุ้มครองสมบัติชาติมากมาย ได้แก่ โบราณสถาน จุดชมวิวที่สวยงามและอนุสรณ์สถานทางธรรมชาติ สมบัติทางวัฒนธรรมมากมายที่ถูกฝังรวมถึงมรดกที่จับต้องไม่ได้ กฎหมายฉบับนี้เป็นการรวมหลายบทกฎหมายตั้งแต่อดีต (Agency for cultural affairs, 2011, p. 6) จากหลายเหตุการณ์เป็นตัวเร่งให้ประเทศญี่ปุ่นต้องดำเนินการในการอนุรักษ์สมบัติชาติไว้ ประเทศญี่ปุ่นจึงมีการพัฒนาเรื่องการอนุรักษ์สมบัติชาติอย่างต่อเนื่อง โดยมีกฎหมายใหม่ที่ได้รวบรวมกฎหมายก่อนหน้าและปรับปรุงให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น กลายเป็นกฎหมายที่สำคัญและมีบทบาทอย่างที่สุด

ในช่วงปี 1960-1970 เป็นปีที่เศรษฐกิจของญี่ปุ่นเติบโตอย่างที่สุด โตเกียวโอลิมปิกได้ถูกจัดขึ้น พร้อมการพัฒนาที่เกิดขึ้นมากมาย เมืองขยายตัว สภาพแวดล้อมรอบแหล่งโบราณสถานแอ่งซึ่งเกิดผลกระทบต่อมรดกชาติของญี่ปุ่นเช่นกัน จนกระทั่งปี 1965 เกิดการเคลื่อนไหวของประชาชนที่จะอนุรักษ์ศาลเจ้าฟุชิมิซึระโอกะ ฮะชิมังงู (Tsurugaoka Hachimangu) ในคณะมูระ มีผลอันสืบเนื่องเกิดกฎหมายใหม่คือ กฎหมายเพื่ออนุรักษ์เมืองหลวงโบราณ (The Law for Preservation of Ancient Capitals: LPAC) อย่างไรก็ตามกฎหมายนี้คุ้มครองเพียงแค่เมืองหลวงโบราณเท่านั้น ในปี 1968 เมืองคานะซะวะจึงได้ออกกฎหมายเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเมืองโบราณด้วย รัฐบาลท้องถิ่นหลายที่ได้ดำเนินการแบบเดียวกันที่จะอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และเมืองรอบ ๆ เมืองโบราณนั้นด้วย มีการพิจารณาถึงคนท้องถิ่น เช่น การดำเนินกิจกรรมประจำวัน ที่จะช่วยให้วิถีการอนุรักษ์เป็นไปได้อย่างราบรื่น หากจะมีการขุดค้นซากโบราณสถานใดก็ตามด้วยจุดประสงค์ในการศึกษาหรือการสร้างสิ่งใด ต้องได้รับรองจากรมการของกระทรวงวัฒนธรรม (Commissioner for Cultural Affairs) (Kakiuchi, 2017, pp. 14-15)

ต่อมาได้มีการปรับแก้กฎหมายหลายฉบับให้ทันโลกปัจจุบันมากขึ้น อย่างเช่น ในปี 1975 การปรับปรุงกฎหมายอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมเกิดเป็น “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ในระบบ Denken ซึ่งคือการกำหนดเขตเพื่อการอนุรักษ์กลุ่มอาคาร สถาปัตยกรรม และสิ่งปลูกสร้าง โดยคำนึงถึงความสำคัญเชิงคุณค่าทางสถาปัตยกรรมในระดับกลุ่มพื้นที่การเกิดเขตนี้แสดงถึงจุดประสงค์ของญี่ปุ่นที่จะอนุรักษ์มรดกเพื่อการศึกษา โดยมีได้เน้นเพื่อทางเศรษฐกิจ เพราะเมื่อดูแผนงานพบว่ามีเพียงงานสำรวจรวบรวมฐานข้อมูล การสื่อสารข้อมูลความรู้ การป้องกันผลกระทบจากอุบัติเหตุต่าง ๆ และงานการปรับปรุงให้กลับสภาพเดิม (Techakitkachorn, 2018, p. 33) จากประวัติศาสตร์การอนุรักษ์มรดกของชาติในช่วงปี 1870-1970 อาจกล่าวได้ว่า ก่อนที่ประเทศญี่ปุ่นจะเข้าร่วมอนุสัญญาของยูเนสโกในปี 1992 ประเทศญี่ปุ่นได้มีระบบกฎหมายที่รองรับการจัดการอนุรักษ์มรดกชาติอย่างชัดเจน มีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ตามการเปลี่ยนแปลงของสังคม ประเทศญี่ปุ่นมีความต้องการพื้นฐานภายในตัวเองที่จะอนุรักษ์ และสืบทอดมรดกเหล่านี้ให้ลูกหลาน และมีเจตจำนงในการอนุรักษ์มรดกสมบัติของชาติตนเอง โดยมีได้เกิดจากปัจจัยภายนอกแต่อย่างใด เห็นได้จากการรวบรวมข้อมูลเพื่อกำหนด “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรม” และการเตรียมแผนงานอนุรักษ์ด้วยความร่วมมือระหว่างชุมชน นักวิจัยท้องถิ่น และหน่วยงานท้องถิ่น จนก่อให้เกิด “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ในปัจจุบัน

ในปี 1980-1990 มีการสำรวจที่พบว่าคนญี่ปุ่นมีความพอใจด้านวัตถุที่น้อยลง และมีความตระหนักในมรดกของชาติตนเองมากขึ้น รัฐบาลในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาสถานที่ทางประวัติศาสตร์ของตนเอง ตั้งแต่ปี 2001 ทุกส่วนในภาครัฐและเอกชน รวมถึงองค์กรอย่าง NGOs ได้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกของญี่ปุ่นมากขึ้น และในปี 2006 ญี่ปุ่นก็เริ่มมีแผนเพื่อการพัฒนาเรื่องการท่องเที่ยว โดยแผนนี้มีกฎหมายรองรับเพื่อสร้างความสมดุลในเรื่องการท่องเที่ยว และการอนุรักษ์ให้ไปด้วยกันได้ จนถึงปัจจุบันมีการเพิ่มทั้งจำนวนและเพิ่มความหลากหลายของมรดกชาติมากขึ้น ยกตัวอย่างเช่นทุ่งนาข้าว หมู่บ้านประมง รวมถึงเทคนิคการรักษาสมบัติทางวัฒนธรรมชาติ เป็นต้น (Kakiuchi, 2017, pp. 17-18)

ในปี 2008 มีการออกพระราชบัญญัติว่าด้วยการบำรุงรักษา และปรับปรุงภูมิทัศน์ทางประวัติศาสตร์ในชุมชน (Act on the Maintenance and Improvement of Historic Landscape in Communities) ซึ่งเพื่อรักษาภูมิทัศน์ทางวัฒนธรรมที่มีส่วนประกอบของโบราณสถานและชีวิตของคนในพื้นที่ที่สื่อถึงวัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ทำให้เกิดโครงการหลากหลายเพื่อรักษาสถานที่เหล่านี้ขึ้น ถือเป็นงานใหญ่ที่ได้รวบรวมสรรพกำลัง ความรู้จากหลายแขนง เช่น การซ่อมโบราณสถาน การสนับสนุนโฆษณาประเพณีวัฒนธรรม และการพัฒนาทรัพยากรบุคคล เป็นต้น (Agency for Cultural Affair, 2014) ด้วยความพยายามของรัฐบาลญี่ปุ่น และกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ทำให้ในช่วง 60 ปี

ที่ผ่านมา จวบจนปี 2016 มีการบัญญัติสมบัติทางวัฒนธรรมของญี่ปุ่นเป็นสองเท่า มีชิ้นงานศิลปะมากถึง 10,654 ชิ้น และโบราณสถานโบราณถึง 2,456 แห่ง ซึ่งรวมอยู่ในสมบัติชาติถึง 223 แห่ง รวมถึงกลุ่มที่เป็นสมบัติทางวัฒนธรรมใหม่ มีการเพิ่มสมบัติทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับกลุ่มชนที่จับต้องได้ 217 ชิ้น และสมบัติทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับกลุ่มชนที่จับต้องไม่ได้ 296 ชิ้น (Kakiuchi, 2017, p. 19)

4. นโยบายการศึกษาต่อการอนุรักษ์มรดกโลก

การศึกษาเป็นสิ่งสำคัญของคนในชาติ รัฐบาลญี่ปุ่นมีนโยบายทางการศึกษาที่ให้ความสำคัญเรื่องต่าง ๆ นอกจากจะเป็นเรื่องเชิงวิชาการ มีวิชาต่าง ๆ ที่น่าสนใจ อาทิเช่น วิชาศีลธรรม วิชาครอบครัว วิชาการเขียนแผนที่ เป็นต้น นักเรียนในระดับประถมจะถูกอบรมในเรื่องของหน้าที่เป็นพิเศษ เช่น การจัดเวรทำความสะอาดห้อง การจัดเวรตักอาหารเที่ยง เป็นต้น เพื่อส่งเสริมการปฏิบัติหน้าที่พลเมืองที่ดี นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมนอกชั้นเรียนและชมรมอีกมากมาย นักเรียนได้มีโอกาสเข้าชมรมต่าง ๆ เพื่อสามารถเรียนรู้สังคมและระบบรุ่นพี่รุ่นน้อง รู้รักในกลุ่มพวกพ้องของตน ทำให้ญี่ปุ่นมีความคิดที่เป็นกลุ่มก้อน และความสามัคคีจากความเป็นกลุ่มก้อนนี้ไม่ได้เกิดเพียงแค่ออกกำลังกายเท่านั้น แต่รวมไปถึงสังคมส่วนใหญ่ การขับเคลื่อนนโยบายต่าง ๆ ของชาติก็จะสามารถทำได้ง่ายขึ้นเพราะกลุ่มคนมีแนวโน้มเดียวกันในสังคม (佐々木 (Sasaki), 2017, pp. 123-125) นอกจากนี้ที่กล่าวมานี้ ยังมีกิจกรรมในชมรมญี่ปุ่นที่มีความโดดเด่นในการอนุรักษ์มรดกโลก โดยในกิจกรรมมีการส่งเสริมให้นักเรียนรักและภูมิใจในบ้านเกิดตนเอง เช่น ในโรงเรียนประถมแห่งหนึ่งที่มีมรดกโลกอยู่ในเขตของตน มีกิจกรรมการพูดสุนทรพจน์ของนักเรียนในเรื่องสิ่งแวดล้อม กิจกรรมการสร้างสื่อวิทัศน์ และแผ่นพับของนักเรียน รวมทั้งกิจกรรมการเล่าเรื่องเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมของมรดกโลกในเขตของตน ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้จัดขึ้นเพื่อส่งเสริมความรัก ความผูกพัน และความภาคภูมิใจในบ้านเกิดให้กับนักเรียน

ในโรงเรียนมัธยมต้นและมัธยมปลายมีวิชาและกิจกรรมนอกห้องเรียนที่คล้ายคลึงกับในระดับประถม แต่มีความหลากหลายกว่า เช่น วิชาภาษาต่างประเทศ วิชาข้อมูล และวิชาที่เกี่ยวข้องกับอาชีพเฉพาะทาง (การเกษตร การอุตสาหกรรม เป็นต้น) และในปัจจุบันมีโรงเรียนในญี่ปุ่นที่มีความร่วมมือกับยูเนสโกเกิดขึ้นเรื่อย ๆ โดยร่วมกันทำกิจกรรมกับโรงเรียนในเครือพันธมิตรทั่วประเทศ เพื่อสนับสนุนกิจกรรมการอนุรักษ์มรดกโลก และในส่วนมหาวิทยาลัยมีหลายมหาวิทยาลัยที่เปิดหลักสูตรเกี่ยวกับมรดกโลก เพื่อสร้างคนไปทำงานในองค์กรที่เกี่ยวข้อง หรือสร้างนักวิจัยที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะ

การให้ความรู้เกี่ยวกับมรดกโลกไม่เพียงขยายวงกว้างในการศึกษา ในกลุ่มองค์กรหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น เจ้าหน้าที่รัฐบาลที่เกี่ยวข้องกับงานต่างประเทศ ผู้จัดการดูแลมรดกโลก และกลุ่มบริษัททัวร์ เจ้าหน้าที่ในสถาบันวิจัยต่าง ๆ ล้วนมีส่วนในการขับเคลื่อนงานเพื่ออนุรักษ์มรดกโลกทั้งสิ้น โดย

ในแต่ละสถานที่ล้วนได้รับสื่อต่างๆ เช่น หนังสือพิมพ์ ซีดี และวีซีดี ไม่ว่าจะในองค์กรของตน และมีอยู่ในห้องสมุดหรือพื้นที่สาธารณะทั่วไป นอกจากนี้ยังพบรายการต่าง ๆ ในโทรทัศน์ที่เกี่ยวข้อง เช่น ในปี 2005 ที่มีรายการเกี่ยวกับมรดกโลก อย่าง 100 ซีรีส์มรดกโลก และค้นพบมรดกโลกของโรมัน เป็นต้น ด้วยสิ่งที่กล่าวมาทำให้คนญี่ปุ่นมีความตระหนักในคุณค่า และมีความสนใจต่อมรดกโลกมากขึ้นเรื่อย ๆ กลุ่มคนหัวอนุรักษ์และเว็บไซต์ก็มีความขึ้นเช่นกัน จากบทความของ Haruhisa ได้กล่าวอย่างชัดเจนว่า เป้าหมายของประเทศญี่ปุ่นไม่ใช่การถือครองของมรดกโลกที่เพิ่มขึ้น หากเป็นการอนุรักษ์ที่แท้จริงเพื่อให้มรดกชาติได้คงอยู่กับลูกหลานในอนาคต ทางยูเนสโกยังผลิตคู่มือเพื่อการเรียนการสอนที่ชื่อ “World Heritage in Young Hands” เพื่อเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมให้แก่โรงเรียนมัธยม (陽久 (Haruhisa), 2009, pp. 162-164)

ญี่ปุ่นยังมีความพยายามในหลากหลายมุมที่จะทำให้คนญี่ปุ่นในทุกองค์กร ได้ตระหนักในคุณค่า และนิยามของมรดกชาติอย่างลึกซึ้ง ด้วยการสนับสนุนอุปกรณ์การเรียนรู้และสื่อต่าง ๆ และมีการให้นักศึกษาของมหาวิทยาลัยไปร่วมการประชุมระดับชาติด้วย ในแต่ละศูนย์กลางการเรียนรู้ของชุมชนในหลายเมืองก็ได้มีจัดห้องเรียนเรื่องมรดกโลก และมรดกญี่ปุ่นอย่างมากมาย รวมถึงบริษัททัวร์ที่ได้สนับสนุนการท่องเที่ยวที่เกี่ยวกับมรดกโลกก็มีมากขึ้น อย่างเช่น โปรแกรมทัวร์ล่องเรือนำเที่ยว 10 วัน 11 คืน ที่เริ่มออกเดินทางจากท่าโยโกะฮาม่า ไปยังพื้นที่โดยรอบที่มีมรดกโลก เช่น เกาะยะคุชิมะ ในเรือก็มีกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับมรดกโลกด้วย เช่น การดูหนังสือสารคดีต่างๆ กล่าวได้ว่าญี่ปุ่นมีกิจกรรมที่ได้รับการสนับสนุนจากองค์กรมากมายในการทำให้คนญี่ปุ่นรับรู้ถึงความสำคัญของมรดกประเทศตนเองและมรดกโลก ในปี 2014 หน่วยงานทางวัฒนธรรม (Agency of Cultural Affairs: ACA) ก็มีโครงการมรดกญี่ปุ่น (Japan Heritage) โดยรณรงค์และให้ความสำคัญแก่มรดกที่มีในท้องถิ่น ผลักดันให้เกิดความสนใจทั้งภูมิภาค โดยองค์กรส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการสร้างแผนงานกิจกรรมเพื่อเล่าเรื่องราววัฒนธรรมของตนเอง หากแผนงานนั้นได้รับความเห็นชอบก็จะมีกองทุนเงินช่วยเหลือ (Kakiuchi, 2017, p. 24)

เมื่อถึงศตวรรษที่ 21 การสานต่อเจตนารมณ์ของยูเนสโกในระดับนานาชาติก็ปรากฏขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม ผนวกกับความต้องการเดิมแท้ของประเทศญี่ปุ่นอยู่แล้วที่ต้องการจะสืบต่อมรดกโลกไปสู่รุ่นต่อไป ประเทศญี่ปุ่นจึงสร้างการเรียนรู้ที่ไร้พรมแดนด้วยเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์มรดกโลก เช่น สิ่งแวดล้อม ข้อมูลข่าวสาร สันติภาพโลก ความเข้าใจในเรื่องความหลากหลายทางวัฒนธรรม และสิทธิมนุษยชน เป็นต้น เกิดเป็นเวทีงานต่างๆ มากมาย ในการทำความเข้าใจถึงสิ่งที่มีร่วมกัน และแสดงถึงความแตกต่างในมรดกของกันและกันระหว่างชาติ

ผู้วิจัยขอยกตัวอย่างหนึ่ง คือเรื่องของสันติภาพโลก เพราะสันติภาพโลกเป็นเรื่องสำคัญที่มีความสัมพันธ์กับการอนุรักษ์มรดกโลก หากโลกมีสงคราม มรดกโลกจะเสี่ยงต่ออันตรายจากการสู้รบระหว่างประเทศ องค์การยูเนสโกภายใต้การสหประชาชาติจึงได้มีนโยบายต่าง ๆ เพื่อสันติภาพของสังคมโลกขึ้น อิโรชิมาจึงได้รับการจดทะเบียนเป็นมรดกโลกที่มีคุณค่าต่อมนุษยชาติเพื่อเป็นสิ่งเตือนใจถึงภัยสงคราม มีการสนับสนุนจากทั้งประเทศสหรัฐอเมริกาและญี่ปุ่น อิโรชิมา มีพิพิธภัณฑ์ มีการแสดงเรื่องสันติภาพโลกที่มีความสัมพันธ์อย่างลึกซึ้งกับมรดกโลก แสดงให้เห็นว่าประเทศญี่ปุ่นมีเจตนาที่ตรงกับนานาชาติที่จะอนุรักษ์มรดกสมบัติของชาตินี้ไว้ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม นอกจากความร่วมมือกับนานาชาติแล้ว ภายในประเทศญี่ปุ่นเองก็มีหลายนโยบายขับเคลื่อนที่สามารถอนุมานได้ถึงความต้องการทางสันติภาพ ปัจจุบันประเทศญี่ปุ่นกำลังประสบปัญหาทางด้านภาวะการเกิดของคนทีลดลง ทำให้ประเทศญี่ปุ่นมีแรงงานต่างชาตินำเข้าในประเทศยิ่งขึ้น รัฐบาลจึงได้ออกนโยบายเพื่อให้ทุกคนจะได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมในสังคม เช่น นโยบายที่ชื่อว่า “All Japan” ที่หลอมรวมความแตกต่างของหลายเชื้อชาติให้เป็นหนึ่งเดียวกับญี่ปุ่น ไม่ว่าจะเป็นศาสนา ภาษา เชื้อชาติที่แตกต่างกัน ทุกคนจะได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมในสังคม มีโอกาสได้รับข้อมูลในเรื่องต่าง ๆ อาทิเช่น การศึกษา สวัสดิการ ประกันสังคม และข่าวเรื่องภัยพิบัติ ได้รับอย่างเท่าเทียม นอกจากนี้ยังมีนโยบายอื่น ๆ สนับสนุนในเรื่องนี้เช่นเดียวกัน คือ นโยบายเรื่อง “Easy Japanese” เพื่อทำให้ชาวต่างประเทศได้เข้าใจภาษาญี่ปุ่นแบบง่ายขึ้น โดยสื่อต่าง ๆ ทางโทรทัศน์ ใบบลิ้ว เป็นต้น ทำให้สังคมนี้อยู่ร่วมกันได้อย่างสันติและสงบสุข ทุกคนในสังคมรวมทั้งคนต่างชาตินี้มีความเข้าใจกันและกัน สังคมญี่ปุ่นกลายเป็นแบบอย่างแก่โลกในเรื่องสังคมแห่งสันติตามอุดมคติได้ นอกจากเรื่องสันติภาพโลกแล้วในเรื่องของสิ่งแวดล้อมก็เป็นสิ่งที่สังคมโลกให้ความสนใจ สิ่งแวดล้อมมีความสำคัญต่อมรดกโลกทางธรรมชาติและการอนุรักษ์ธรรมชาติ ญี่ปุ่นถือเป็นผู้นำโลกในเรื่องการตระหนักถึงสิ่งแวดล้อมโลก เช่น สถานการณ์เรื่องโลกร้อน ประเทศญี่ปุ่นมีบทบาทในการประชุมระดับนานาชาติ ประเทศญี่ปุ่นเป็นสถานที่เกิดของพิธีสารเกียวโต (Kyoto Protocol) ที่กำหนดกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ให้ประเทศอุตสาหกรรมลดสารที่จะก่อเกิดภาวะโลกร้อน ญี่ปุ่นก็มีเป้าหมายตั้งแต่ปี 2008-2012 ที่จะลดสารก่อโลกร้อนให้น้อยลงและก็ทำได้สำเร็จ ในด้านเทคโนโลยี ญี่ปุ่นก็พยายามจะผลิตเครื่องใช้ไฟฟ้าที่ลดโลกร้อนหรือรถที่ใช้พลังงานน้อยในชื่อ “Eco Car” นอกจากนี้ในชีวิตของคนในครัวเรือน มีการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ในการแบ่งขยะก่อนทิ้ง ประชาชนได้รับการปลูกฝังอย่างดี รัฐบาลรณรงค์ในเรื่องมาตรการช่วยสิ่งแวดล้อม 3R กล่าวคือ Reduce, Reuse, Recycle การลดการใช้สารหรือวัสดุที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อม การใช้สิ่งที่ใช้แล้วอีกครั้งเพื่อไม่ให้มีการผลิตเพิ่ม และการผ่านกระบวนการเพื่อนำ

มาใช้ใหม่ ในภูมิปัญญาของคนญี่ปุ่นก็สื่อถึงการรักโลกเช่นกัน อย่างเช่น การบัญญัติคำอย่าง “Green Curtain” คือ การปลูกพืชสีเขียวรอบบ้านเพื่อลดภาวะโลกร้อน หรือการรณรงค์กินอาหารที่ช่วยคลายร้อนอย่างโซเมน (หมีเส้นเล็กญี่ปุ่น) เป็นต้น (佐々木 (Sasaki), 2017, pp. 114-120) และสุดท้ายคือ เรื่องของศีลธรรมของคนญี่ปุ่น จากที่ได้กล่าวไว้แล้วว่า ประเทศญี่ปุ่นมีนโยบายและมาตรการทางการศึกษาเพื่อเด็กและประชาชนไว้อย่างดีมาก ทั้งในชั้นเรียนหรือนอกห้องเรียน ภายในบริษัทหรือภายนอก รวมทั้งภาคใหญ่ในระดับสังคม การปลูกฝังอย่างดีทำให้ประชากรมีคุณภาพ รู้หน้าที่ และรู้จักเสียสละ เพื่อส่วนรวม สิ่งเหล่านี้ล้วนหล่อหลอมให้คนญี่ปุ่นตระหนักเรื่องมรดกชาติ และมรดกโลกอย่างที่สุด เกิดเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่นต่อไปในอนาคต

5. แนวโน้มการพัฒนานโยบายและกิจกรรมที่ดำเนินอยู่

เมื่อปี 1949 วัดโฮริวจิเกิดไฟไหม้ ทำให้คนญี่ปุ่นเกิดตระหนักในภัยคุกคามสมบัติชาติ เมื่อวัดโฮริวจิได้รับการบูรณปฏิสังขรณ์ในปี 1954 ประเทศญี่ปุ่นจึงเริ่มจัดกิจกรรมสัปดาห์อนุรักษ์สมบัติวัฒนธรรมชาติมาจนปัจจุบัน เพื่อปลูกความตระหนักในสมบัติทางวัฒนธรรมของชาติ ในช่วงเวลาดังกล่าวจะมีงานจัดแสดงศิลปะ การแสดง จัดทัวร์ท่องเที่ยวในสถานที่ทางประวัติศาสตร์ทั่วประเทศ ญี่ปุ่น หน่วยงานส่วนภูมิภาคได้ประกาศใช้กฎหมายในการอนุรักษ์สมบัติทางวัฒนธรรมในท้องที่ตนเอง สนับสนุน และจัดการซ่อมแซมวัตถุต่าง ๆ ขยายไปยังหน่วยงานท้องถิ่นในการจัดการท้องที่ที่มีการขุดหาวัตถุโบราณ เพื่อนำมาแสดงในท้องถิ่นตนเอง หน่วยงานท้องถิ่นจัด workshop ของกลุ่มคนในชุมชนเพื่อทำความเข้าใจร่วมกันในเรื่องการอนุรักษ์สมบัติทางวัฒนธรรม และในปี 2009 รัฐบาลได้จัดทำเว็บไซต์เผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับสมบัติทางวัฒนธรรมของชาติ ทำให้คนญี่ปุ่นมีความรักความหวงแหนในสมบัติวัฒนธรรมของชาติมากยิ่งขึ้น

นอกจากประเทศญี่ปุ่นมีกฎหมายรองรับเพื่อสนับสนุนกิจการการอนุรักษ์สมบัติทางวัฒนธรรมชาติ ประเทศญี่ปุ่นยังมีความร่วมมือกับนานาชาติในการจัดตั้งสถาบันวิจัย อบรมผู้เชี่ยวชาญ และอีกหลายกิจกรรม ในปี 2006 ประเทศญี่ปุ่นมีกฎหมายเพื่อสนับสนุนการร่วมมือระดับนานาชาติ เรื่องเกี่ยวกับการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม กฎหมายนี้ได้รับรองอำนาจหน้าที่ของรัฐบาลและสถาบันวิจัยต่าง ๆ เพื่อทำงานร่วมกับนานาชาติ (Agency of cultural affairs, 2011, pp. 12-13)

ในปัจจุบันการร่วมมือของประเทศญี่ปุ่นกับนานาชาติยังคงมีอยู่ มีการจัดงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับศิลปะและวัฒนธรรมญี่ปุ่นขององค์กรญี่ปุ่นทั่วโลก และมีงานสำคัญในระดับนานาชาติจัดโดยประเทศญี่ปุ่นเช่นกัน (Agency of cultural affairs, 2018, pp. 70-77) ซึ่งแนวโน้มของการจัดงานต่าง ๆ

ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมของกันและกันในระดับนานาชาติ แม้จะเป็นส่วนของวัฒนธรรมร่วมสมัย เช่น ดนตรี ภาพยนตร์ การ์ตูน ซึ่งไม่ได้มีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับมรดกทางวัฒนธรรมของชาติหรือมรดกโลกของประเทศญี่ปุ่น แต่ในความเป็นจริงแล้ววัฒนธรรมเหล่านี้ล้วนมีความสัมพันธ์กับมรดกทางวัฒนธรรมในอนาคตทั้งสิ้น

ในระดับชาติ หน่วยงานวัฒนธรรม (Agency for Cultural Affairs: ACA) ซึ่งมีหน้าที่หลักในการจัดการด้านวัฒนธรรมชาติ ยังคงให้เงินทุนน้อยในการสนับสนุนการอนุรักษ์สมบัติชาติ สมบัติชาติมากมายกำลังรอการสนับสนุน และในยุคที่เศรษฐกิจของญี่ปุ่นที่ซบเซาเช่นนี้ นำไปสู่การลดเงินทุนการสนับสนุน อย่างไรก็ตามในศตวรรษที่ 21 นี้มีข้อสังเกตที่น่าสนใจในนโยบายการอนุรักษ์มรดกชาติของญี่ปุ่นคือ

1. ระบบกฎหมายการรักษาสมบัติทางวัฒนธรรมชาติได้พัฒนามาจากส่วนกลางกระจายอำนาจไปยังชุมชน (Top-down system) แต่ในปัจจุบันมีทิศทางที่จากชุมชนส่งไปส่วนกลาง (Bottom-up system) ที่เกิดจากความต้องการของชุมชนเป็นหลัก ซึ่งโครงสร้างนี้ไม่ได้เกิดเพียงใน LPCP เท่านั้นแต่ยังเกิดในองค์กรที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ ด้วย สิ่งเหล่านี้บ่งบอกถึงสมบัติทางวัฒนธรรมชาติมีความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นกับวิถีชีวิตของคนในชุมชนมากขึ้นเรื่อย ๆ 2. มีการผูกโยงสัมพันธ์กับความรับผิดชอบของรัฐบาลและกลุ่มเอกชน ไม่ว่าจะเป็นบริษัททัวร์หรือกลุ่มนักท่องเที่ยว หรือกลุ่ม NGOs ที่จะมีส่วนร่วมในการรักษาสมบัติชาติดังกล่าว เป็นสิ่งปฏิเสธไม่ได้ว่าแรงผลักดันทางเศรษฐกิจ สังคมและชุมชนนำไปสู่การอนุรักษ์สมบัติทางวัฒนธรรมของชาติ (Kakiuchi, 2014, pp. 10-11) ซึ่งแนวโน้มการพัฒนานี้มีเนื้อหาที่ตรงกับบทสัมภาษณ์ของคณะกรรมการของ ICOMOS ที่กล่าวถึงแนวทางแก้ไขที่เป็นไปได้ของการอยู่ร่วมกันของการท่องเที่ยวและผู้คนในท้องถิ่นที่มีมรดกโลก ว่าจะต้องมีการมอบประโยชน์ให้แก่คนในท้องถิ่นที่ต้องการความเจริญ พร้อมกับกำหนดยุทธศาสตร์กลุ่มอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น กลุ่มบริษัทขนาดย่อม SMEs บริษัททัวร์ โรงแรม และร้านค้า เป็นต้น โดยผู้ลงทุนจากภายนอกต้องรู้จักประสานสัมพันธ์กับคนท้องถิ่นและกลุ่มดังกล่าว คนในกลุ่มชุมชนเองก็ต้องรู้จักที่จะประนีประนอมในเรื่องการแข่งขันของกันและกันด้วย นอกจากนี้ยังมีความคิดเห็นว่าการทำสถานที่มรดกโลกให้เป็นกลุ่มมรดกเป็นสิ่งที่ช่วยให้มรดกโลกมีความยั่งยืนด้วย เพราะโบราณสถานไม่ได้อยู่เพียงแห่งเดียว แต่อยู่กันเป็นกลุ่ม และมีความเกี่ยวข้องกับแผนพัฒนาภูมิภาคเช่นกัน และถ้าจะเป็นไปได้ มรดกแห่งนั้นต้องกลายเป็นสถานที่อยู่หรือเป็นย่านการค้าของชุมชน จึงจะทำให้มรดกโลกนั้นอยู่ไปได้อย่างยาวนาน (Silverman, 2017, pp. 123-124)

6. สรุป

มรดกโลกของประเทศญี่ปุ่นไม่ได้เกิดขึ้นเพียงเพราะความพยายามในปัจจุบัน แต่หากเป็นเพราะเจตนารมณ์อันแรงกล้าที่บรรพบุรุษชาวญี่ปุ่นมีเพื่อสืบทอดให้จากรุ่นสู่รุ่นมาตั้งแต่สมัยเมจิ ทำให้ประเทศญี่ปุ่นมีมรดกโลกมากมายมาจนถึงปัจจุบัน ยังไม่นับรวมมรดกชาติอีกมากมายที่กำลังอยู่ในบัญชีเพื่อเตรียมตัวจดทะเบียนเป็นมรดกโลก (tentative list) การเริ่มต้นการอนุรักษ์ของประเทศญี่ปุ่นเริ่มตั้งแต่สมัยเมจิ ซึ่งเป็นการอนุรักษ์โบราณสถานอย่างโชโซอิน ซึ่งเป็นสถานที่เก็บสมบัติของจักรพรรดิที่วัดโทไดจิ โชโซอินได้รับการอนุรักษ์ให้เป็นโบราณสถานที่แสดงถึงสถาปัตยกรรมโบราณมาตั้งแต่สมัยเมจิ ในเวลาต่อมาก็เกิดพระราชกฤษฎีกา และกฎหมายคุ้มครองมากมาย มีการปรับปรุงเนื้อหากฎหมายให้เหมาะสมกับกาลเวลา รัฐบาลมีส่วนขับเคลื่อนในเรื่องของนโยบายและมีความสัมพันธ์กับกลุ่มเอกชน NGOs และชุมชน เพื่อให้ภารกิจการอนุรักษ์มรดกของชาติเป็นไปได้อย่างราบรื่น มีความพร้อมในการให้การศึกษาแก่ประชาชนตั้งแต่เป็นเด็ก จนกระทั่งเป็นผู้ใหญ่ เพื่อให้ทุกคนในสังคมขับเคลื่อนไปทางเดียวกัน ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันจะเห็นแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงมากมาย อาทิเช่น ในอดีตนโยบายจะมาจากส่วนกลางกระจายอำนาจไปส่วนย่อย แต่ในปัจจุบันมีทิศทางจากส่วนย่อยส่งขยายไปยังส่วนกลาง ที่เกิดจากความต้องการของชุมชนเป็นหลัก แรงผลักดันทางเศรษฐกิจ สังคมและชุมชนนำไปสู่การอนุรักษ์สมบัติทางวัฒนธรรมของชาติ นอกจากนี้ความเห็นของคณะกรรมการที่ดูแลในการตัดสินมรดกโลกยังมีความคิดเห็นที่สอดคล้องกับนโยบายของประเทศญี่ปุ่น ทำให้ประเทศญี่ปุ่นมีมรดกโลกเกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก

ตารางที่ 1 ลำดับเวลา และกฎหมายต่าง ๆ ในการอนุรักษ์สมบัติชาติของประเทศญี่ปุ่น

ปี ค.ศ.	กฎหมายโดยย่อในการอนุรักษ์สมบัติชาติของประเทศญี่ปุ่น
ปี 1871	The Proclamation for the Protection of Antiques and Old Properties พระราชกฤษฎีกาเพื่อคุ้มครองโบราณวัตถุและสมบัติเก่า
ปี 1897	Ancient Shrines and Temples Preservation Law กฎหมายอนุรักษ์ศาลเจ้าโบราณ และวัด
ปี 1919	The Law for the Preservation of Historic Sites, Places of Scenic Beauty and Natural Monuments กฎหมายว่าด้วยการอนุรักษ์โบราณสถาน จุดชมวิวกว้างที่สวยงามและอนุสรณ์สถานทางธรรมชาติ
ปี 1929	The National Treasures Preservation Law กฎหมายอนุรักษ์สมบัติชาติ
ปี 1933	The Law Concerning the Preservation of Important Objects of Arts กฎหมายว่าด้วยการอนุรักษ์วัตถุทางศิลปะที่สำคัญ
ปี 1950	Enactment of the Law for the Protection of Cultural Properties: LPCP กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองสมบัติทางวัฒนธรรม
ปี 1965	The Law for Preservation of Ancient Capitals: LPAC กฎหมายเพื่ออนุรักษ์เมืองหลวงโบราณ
ปี 1975	“Denken system” or “Preserved district system” in Revised Law for the Protection of Cultural Properties: LPCP “เขตอนุรักษ์กลุ่มสถาปัตยกรรมทรงคุณค่า” ในการปรับปรุงกฎหมายการคุ้มครองสมบัติทางวัฒนธรรม
ปี 2008	Act on the Maintenance and Improvement of Historic Landscape in Communities พระราชบัญญัติว่าด้วยการบำรุงรักษาและปรับปรุงภูมิทัศน์ทางประวัติศาสตร์ในชุมชน

References

- Agency for Cultural Affairs. (2011). *Cultural properties for future generations*. https://www.bunka.go.jp/tokei_hakusho_shuppan/shuppanbutsu/bunkazai_pamphlet/pdf/r1393015_02.pdf
- Agency for Cultural Affairs. (2018). *Policy of cultural affairs in Japan*. https://www.bunka.go.jp/english/report/annual/pdf/r1394357_01.pdf
- Cultural and Natural Environmental Management Bureau, Office of Natural Resources and Environmental Policy and Planning and Faculty of Architecture, Silpakorn University (2018). *A guide book to the presentation of cultural and natural heritages sites as world heritage sites*. E.T.publishing. (in Thai)
- Edagawa, A. (2002). Wagakuni ni okeru bunkazai hogo no shiteki tenkai toku ni, senzen ni okeru kousatsu. *Surugadaidaigaku Bungakujiyouhougakubu*, 9(1), 41-47. <https://ci.nii.ac.jp/naid/110001033243> (in Japanese)
- Furuta, H. (2009). Sekaiisan no genjyou to kadai “sekai isan kyouiku no jyuuyousei” Saibaa Daigaku. *Sekai isan Gakubu*, 1, 149-170. https://www.cyber-u.ac.jp/about/pdf/bulletin/0001/0001_10.pdf (in Japanese)
- Japan Tourism Agency. (2019). *White paper on tourism*. <https://www.mlit.go.jp/kankocho/en/siryou/whitepaper.html>
- Kakiuchi, E. (2014). *Cultural heritage protection system in Japan: Current issues and prospects for the future*. GRIPS Discussion Papers 14-10, National Graduate Institution for Policy Studies. <https://doi.org/10.4467/23538724GS.16.013.6170>
- Kakiuchi, E. (2017). Cultural heritage protection system in Japan: Current issues and prospects for the future. *Gdansk East Asian Studies*, 10, 7-27. <https://doi.org/10.4467/23538724GS.16.013.6170>
- Lindstrom, K. (2019). Universal heritage value, community identities and world heritage: forms, functions, processes and context at a changing Mt Fuji. *Landscape Research*, 44(3), 278-291. <https://doi.org/10.1080/01426397.2019.1579899>

- Office of Natural Resources and Environmental Policy and Planning. (2013). *Knowledge of conservation and protection. World Heritage Sites for youth. Monograph Studio.* (in Thai)
- Sasaki, M. (2017). *kurozuappu nihon jijyou 15-nihongo de Manabu shakai to bunka.* The Japan Times Publishing. (in Japanese)
- Silverman, H. (2017). Managing the past, engaging the present: An interview with Douglas C. Comer, President, ICAHM (ICOMOS International Scientific Committee on Archaeological Heritage Management) American Anthropologist. *American Anthropologist*, 119(1), 122-125.
- Techakitkachorn, T. (2018). Management system in Denken (important district for preservation of group of traditional buildings in Japan). Thailand Research Fund.
- UNESCO. (2005). *World heritage in young hands: To know, cherish and act.* (P. Kosaiyasunthon and P. Saengchan, Trans.). Bureau of Academic Affairs and Educational Standards. (Original work published 1998)